

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Sociālās ekonomikas ārējā dimensija”**(pašiniciatīvas atzinums)**

(2017/C 345/09)

Ziņotājs: **Miguel Ángel CABRA DE LUNA**

Pilnsapulces lēmums	22.9.2016.
Juridiskais pamats	Reglamenta 29. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	REX
Pieņemts specializētās nodaļas sa- nāksmē	8.6.2017.
Pieņemts plenārsesijā	5.7.2017.
Plenārsesija Nr.	527
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	129/1/4

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Sociālā ekonomika ir būtiska nozare, kas veicina mērķu sasniegšanu visās Eiropas politikās, kurām ir ārējā dimensija: ārpolitika un drošības politika, tirdzniecības politika, kaimiņattiecību politika, klimata pārmaiņu politika, attīstības sadarbības un ilgtspējīgas attīstības politika. Tomēr atbilstošas regulatīvās vides trūkums kā Eiropas, tā arī valstu līmenī liedz attīstīt visu šīs nozares potenciālu un maksimāli palielināt tās ietekmi.

1.2. Savukārt partnerības instruments ⁽¹⁾ sadarbībai ar trešām valstīm, kurš vērsts uz attīstītām un jaunattīstības valstīm, var nodrošināt Eiropas Savienības (ES) sociālās ekonomikas nozarei iespēju darboties starptautiskā mērogā, veicinot konkurētspēju, inovāciju un pētniecību.

1.3. Eiropas Savienībai ir svarīga loma centienos izskaust nabadzību un veicināt ekonomikas un sociālo attīstību pasaules mērogā, par ko liecina ES attīstības programma laikposmam pēc 2015. gada un Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) pieņemtā ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam.

1.4. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) ir gandarīta, ka attīstības programmā laikposmam pēc 2015. gada Padome lielu nozīmi piešķir “sociālajai ekonomikai darbvietu radīšanā un ilgtspējīgā attīstībā”, tādējādi paverot jaunas perspektīvas, lai stimulētu sociālās ekonomikas ārējo dimensiju (attīstības programmas laikposmam pēc 2015. gada 43. punkts), taču pauž nožēlu, ka Komisija nav iekļāvusi sociālo ekonomiku savā priekšlikumā jaunam konsensam attīstības jomā.

1.5. Ņemot vērā uzņēmējdarbības panākumus dažādās valstīs ārpus ES, jāsecina, ka sociālā ekonomika tās daudzveidīgajās uzņēmējdarbības izpausmēs ir redzama iedzīvotāju ikdienas dzīvē un ražošanas darbībā plašos Āfrikas, Amerikas un Āzijas reģionos un būtiski sekmē dzīves un darba apstākļu uzlabošanu miljoniem cilvēku.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 11. marta Regula (ES) Nr. 234/2014.

1.6. No dažādiem minētajos reģionos esošajiem sociālās ekonomikas uzņēmējdarbības veidiem visizplatītākie ir kooperatīvi un savstarpējās sabiedrības; to ir ļoti daudz un tie aktīvi darbojas tādās jomās kā lauksaimnieciskā ražošana, finanses un mikrofinanses, tīra ūdens apgāde, mājokļi, personu ar invaliditāti iekļaušana darba tirgū, neoficiālās nodarbinātības mazināšana, īstenojot kolektīvas uzņēmējdarbības iniciatīvas sociālās ekonomikas jomā, jauniešu iekļaušana darba tirgū un sieviešu emancipācija, jo sievietēm ir arvien lielāka nozīme kooperatīvu un savstarpējo sabiedrību ražošanas darbībā.

1.7. Papildus kooperatīviem, savstarpējās palīdzības sabiedrībām un citiem līdzīgiem sociālās ekonomikas uzņēmumiem, kas darbojas kā apvienības, liela nozīme ir arī bezpeļņas organizācijām, apvienībām un nodibinājumiem, ko parasti apzīmē ar saīsinājumu NVO; visas minētās organizācijas ir sociālās ekonomikas neatņemama sastāvdaļa sociālās jomas trešajā sektorā un sniedz sociālās palīdzības, veselības aprūpes, izglītības un citus pakalpojumus, kā arī stimulē sociālās ekonomikas uzņēmējdarbības iniciatīvas vietējo iedzīvotāju vidū.

1.8. Komisija ir atzinusi sociālās ekonomikas uzņēmumu un organizāciju (SEU) nozīmīgumu aprītes ekonomikas attīstībā, kurā tie var sniegt "būtisku ieguldījumu" ⁽²⁾. Eiropā ir daudz paraugprakses piemēru šajā jomā, kurā SEU var sniegt lielu ieguldījumu, veicot Eiropas ārējo investīciju plānā (EĀIP) paredzētos ieguldījumus atjaunojamos energoresursos Āfrikā. SEU būtiski veicina ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, mazinot negatīvo ietekmi uz vidi.

1.9. Neskarot ētikas bankas darbību, tradicionālie finanšu instrumenti nav piemēroti SEU, un tiem ir vajadzīgi īpaši pielāgoti instrumenti. Tāpēc EESK pauž nožēlu, ka SEU, kam neapšaubāmi ir liela nozīme ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) sasniegšanā un kuriem ir sociāli ekonomiska nozīme, netiek sistemātiski uzskatīti par konkrēti atzītiem dalībniekiem ne programmās, kas paredzētas uzņēmumu darbības izvēršanai un veicināšanai ārpus ES, ne arī ES attīstības sadarbības programmās. Arī EĀIP un Eiropas Fondā ilgtspējīgai attīstībai (EFIA) nav paredzēta atsevišķa finansējuma pozīcija sociālās ekonomikas uzņēmumiem un organizācijām.

1.10. Piemēram, Kotonū partnerattiecību nolīguma atjaunināšana skars vairāk nekā 100 Āfrikas, Karību jūras un Klusā okeāna (ĀKK) reģiona valstis, kuru kopējais iedzīvotāju skaits ir 1,5 miljardi. Kotonū partnerattiecību nolīgums tiks atjaunināts 2020. gadā, un sarunas paredzēts sākt vēlākais 2018. gada augustā. Pārsteidz, ka minētajā paziņojumā, kura pamatā ir ANO Ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam un Globālā ES ārpolitikas un drošības politikas stratēģija, sociālās ekonomikas jomas pārstāvji nav minēti nolīguma nevalstisko dalībnieku vidū, bet vienkārši ietverti vispārīgā jēdzienā "pilsoniskā sabiedrība, ekonomiskie un sociālie partneri un privātais sektors" (paziņojuma 4.3.3. punkts).

Nemot vērā iepriekš minēto:

1.11. Tirdzniecības politika ir viens no ES ārējās darbības pilāriem. Organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvji ir iesaistīti dažādos ES (tirdzniecības, partnerattiecību, ekonomisko partnerattiecību) nolīgumos ar citām pasaules valstīm vai reģioniem, darbojoties apvienotajās konsultatīvajās komitejās (AKK) un vietējo konsultantu grupās (VKG), kas izveidotas ar minētajiem nolīgumiem. Tā kā sociālās ekonomikas jomas pārstāvji jau tagad piedalās vairākos šādos nolīgumos, EESK iesaka, lai šāda dalība būtu vispārēja un kļūtu par stabilu komponenti visos attiecīgajos nolīgumos.

1.12. Gan EFIA, gan EIB ir jāsadarbojas, lai veidotu īpašu sociālās ekonomikas uzņēmumiem un organizācijām paredzētu finanšu ekosistēmu, kā tas ieteikts EESK atzinumā ⁽³⁾. Turklāt EĀIP tehniskās palīdzības un attīstības sadarbības programmās jāparedz digitālo sadarbības platformu veicināšana. Digitālā ekonomika paver jaunas darbības un attīstības iespējas sociālās ekonomikas uzņēmumiem un organizācijām. Sadarbīgā ekonomika ļauj izveidot bezpeļņas platformas (*platform cooperativism*) un attīstīt sociālās ekonomikas ārējai dimensijai svarīgas darbības, piemēram, sadarbīgu ražošanu, sadarbīgu finansēšanu (*crowdfunding* vai *peer-to-peer lending*), sadarbīgu pārvaldību un sadarbīgu mācīšanos (*peer-to-peer learning*). Sadarbīga mācīšanās, izmantojot sadarbības platformas, var dot būtisku ieguldījumu sociālās ekonomikas uzņēmēju apmācībai uz vietas kaimiņvalstīs un dienvidu valstīs, stiprinot tādējādi cilvēkkapitālu, kas ir strukturējošs faktors minētajās valstīs.

⁽²⁾ COM(2015) 614 final, 2.12.2015.

⁽³⁾ EESK izpētes atzinums par tematu "Sociālajiem uzņēmumiem paredzētas finanšu ekosistēmas izveide" (OV C 13, 15.1.2016., 152. lpp.).

1.13. EESK atbalsta Eiropas Komisijas ekspertu grupas sociālo uzņēmumu jautājumos (*GECEs*) ieteikumu pastiprināt SEU lomu ES ārpolitikā. Šajā saistībā Komisijai un Eiropas Ārējās darbības dienestam (EĀDD) ir jāaskaņo politikas un iniciatīvas ar mērķi:

- sadarbībā ar attiecīgajām valdībām un sociālās ekonomikas atbalsta organizācijām piešķirt tiešu un netiešu finansējumu trešo valstu SEU,
- izveidot konkrētu sadarbību ar citiem starptautiskiem partneriem, kā arī inovācijas un investīciju fondiem, lai palielinātu attiecīgo programmu ietekmi.

1.14. Komisijai un sociālās ekonomikas pārstāvjiem jāsekmē G20 un G7 iesaistīšanās konkrēto sociālās ekonomikas atbalsta politiku veicināšanā (kā norādīts G20 iekļaujošajā uzņēmējdarbības sistēmā), kurās ņemtas vērā šo organizāciju atšķirīgās vērtības, principi un mērķi (*GECEs* 12. ieteikums).

1.15. Ar ekonomiskās diplomātijas starpniecību jāveicina sociālās ekonomikas nozīme starptautiskajos forumos (*UNFSSSE, ILSSE, G20, G7, SDO* utt.) un sadarbība ar starptautiskajām finanšu organizācijām.

1.16. Sarunās par tirdzniecības nolīgumiem Eiropas Savienībai jānodrošina, ka netiek diskriminēti sociālās ekonomikas uzņēmumi salīdzinājumā ar citiem uzņēmumiem, likvidējot ar tarifiem nesaistītus tirdzniecības šķēršļus, kuri faktiski rada šādu diskrimināciju.

1.17. Ar Eiropas kaimiņattiecību instrumentam (EKI) un citiem finanšu instrumentiem ir sistemātiski jāveicina sociālā ekonomika gan pievienošanās sarunās ar kandidātvalstīm, gan ar citām kaimiņvalstīm, ar kurām noslēgti īpaši nolīgumi.

1.18. Komisijai jāstiprina sava vadošā loma starptautiskajā sadarbībā un centienos panākt, ka sociālās ekonomikas uzņēmumi tiek stimulēti un atzīti par nozīmīgiem privātā sektora dalībniekiem IAM sasniegšanā un ES ārējās darbības programmas īstenošanā. Šajā nolūkā vajadzēs koordinēt dažādu Komisijas un EĀDD dienestu darbības un izstrādāt kopīgas rīcības programmas attīstības sadarbības jomā kopā ar citām starptautiskajām finanšu iestādēm, piemēram, Pasaules Banku, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju (ESAO), Āfrikas Attīstības banku, Āzijas Attīstības banku un citām publiskām un privātām struktūrām, lai piesaistītu daudzpusējas investīcijas, tostarp vietējā līmenī, radot stimulus šo finansēšanas veidu darbībai. Sociālās ekonomikas uzņēmumi ir nekavējoties, konkrēti un visaptveroši jāiekļauj ES ekonomiskās diplomātijas darbībās. Komisijai būtu jāstiprina sadarbība ar starptautiskajām organizācijām (ANO, SDO, ESAO u. c.) sociālās ekonomikas jomā.

1.19. Komisijai skaidri jānorāda, ka sociālās ekonomikas nozare ir pilntiesīga ES uzņēmējdarbības dalībiece iniciatīvās, ar kurām paredzēts veicināt piekļuvi trešo valstu tirgiem, un visās attīstības sadarbības programmās, kā arī attīstības programmas laikposmam pēc 2015. gada īstenošanā, nosakot konkrētus rādītājus un mērķus kooperatīviem un citiem līdzīgiem sociālās ekonomikas uzņēmumiem. Konkrētāk, ir svarīgi, lai Komisija un Savienības Augstā pārstāve ārlietās un drošības politikas jautājumos skaidri norādītu uz sociālās ekonomikas nozari kā vienu no nevalstiskajiem dalībniekiem nākamajā Kotonū partnerattiecību nolīgumā un paredzētu īpašas SEU finansējuma pozīcijas EĀIP un EFIA.

1.20. Lai veicinātu IAM uzraudzību un pārskatīšanu, ir jāizstrādā periodisks ziņojums par partnerattiecību politikām starp valstīm, citām publiskajām iestādēm un sociālās ekonomikas pārstāvjiem, tostarp kooperatīviem, jo tiem ir būtiska nozīme IAM īstenošanā. Valstis būtu jāamudina arī sagatavot datus un statistikas rādītājus.

1.21. Komisijai jāveicina sociālās ekonomikas iekļaušana *strukturētā dialogā*, kas stimulēs Eiropas un Āfrikas privāto sektoru saistībā ar ilgtspējīgu uzņēmumu platformu Āfrikai.

1.22. Komisijai jāveicina preferenciāls atbalsts SEU, kas saistīti ar aprites ekonomiku un veiksmīgi darbojas Eiropā, un var būtiski ietekmēt trešo valstu ilgtspējīgu izaugsmi, vietējā līmenī radot daudz darbvietu jauniešiem un sievietēm.

1.23. Saistībā ar ārējo darbību uzņēmējdarbības un attīstības sadarbības jomā Komisijai un dalībvalstīm jāveicina līdzdalība, konsultēšanās un koordinēšana ar Eiropas, valstu un partnervalstu sociālās ekonomikas pārstāvības organizācijām, kā arī ar sociālās ekonomikas starptautiskajām organizācijām, kurās iesaistītas Ziemeļu-Dienvidu un Dienvidu-Dienvidu valstis. EESK atkārtoti aicina ⁽⁴⁾ izveidot *Eiropas Pilsoniskās sabiedrības forumu par ilgtspējīgu attīstību*, lai sekmētu un uzraudzītu programmas 2030. gadam īstenošanu; galvenie dalībnieki tajā būtu Padome, Komisija, Parlaments, Eiropas sociālās ekonomikas pārstāvības organizācijas un pārējie pilsoniskās sabiedrības pārstāvji.

1.24. Tehniskās un attīstības palīdzības programmās Komisijas jāparedz sociālās ekonomikas tīklu un pārstāvības organizāciju iesaiste, jo tie ir starpnieki un stratēģiski dalībnieki investīciju un sadarbības programmu īstenošanā kaimiņvalstīs un jaunattīstības valstīs, un jāatbalsta valdības, lai tās sekmētu sociālās ekonomikas uzņēmumiem labvēlīgu institucionālo vidi. Galvenā prioritāte ir Vidusjūras reģiona dienvidu valstīs un Balkānu reģiona valstīs.

1.25. Komisijai un EĀDD ir jāveicina trešās valstīs dažādu SEU kategoriju noteikšanas process, kā arī jāpalīdz izveidot atbilstošu tiesisko regulējumu, kas ļautu gūt priekšstatu par SEU kopumā. Tā kā tas ir sarežģīts vidēja termiņa vai ilgtermiņa process, uzmanība jāpievērš kooperatīviem un savstarpējām sabiedrībām, jo šāda veida uzņēmumi darbojas visā pasaulē, tiem ir skaidrs tiesiskais regulējums, tie darbojas visās ražošanas nozarēs, un to vērtību un pārvaldības sistēma ir piemērs pārējiem sociālās ekonomikas uzņēmumiem, tāpēc tos var uzskatīt par šīs jomas galvenajiem dalībniekiem.

1.26. Saskaņā ar šā atzinuma mērķi EESK aicina Eiropas Komisiju nekavējoties īstenot savu apņemšanos veicināt dažādu dienestu izpratni par sociālo ekonomiku, organizējot iekšējas informatīvās sanāksmes attiecīgajiem ģenerāldirektorātiem un Eiropas Savienības delegācijām trešās valstīs.

2. Ievads

2.1. Globālajā Eiropas Savienības ārpolitikas un drošības politikas stratēģijā ir noteiktas divas galvenās ES prioritātes: ES drošība un investīcijas to valstu un sabiedrību noturībā, kuras atrodas uz austrumiem un uz dienvidiem no Eiropas, līdz pat Centrālajai Āfrikai. Minēto prioritāšu un Eiropas kaimiņattiecību politikas (EKP) īstenošanā sociālajai ekonomikai var būt svarīga loma iekļaujošas attīstības un ilgtspējīgas izaugsmes procesu veicināšanā.

2.2. Eiropas austrumu un dienvidu kaimiņvalstīm EKP un tās finanšu instruments, EKI, ir svarīgi līdzekļi, ar ko veicina attiecības ar 16 valstīm, uz kurām attiecas EKP (6 Vidusjūras reģiona austrumu un 10 dienvidu valstīm); laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam ES to attīstībai piešķirusi 15,4 miljardus EUR.

2.3. EĀIP, izmantojot EFIA, laikposmā no 2016. līdz 2020. gadam Āfrikā un ES kaimiņvalstīs piesaistīs investīcijas 44–88 miljardu EUR apmērā, un šajos investīciju projektos publiskā sektora iestādes un privātā sektora ieguldītāji uzskatāmi par tiesīgajiem darījumu partneriem.

2.4. Starptautiskā tirdzniecība ir viens no pilāriem jaunajā stratēģijas “Eiropa 2020”, kuras mērķis ir panākt, lai ES būtu konkurētspējīgāka un videi draudzīgāka. Tā kā 90 % turpmākās globālās izaugsmes notiks ārpus Eiropas, ES ierosinātie brīvās tirdzniecības un investīciju nolīgumi var veicināt ES ekonomikas izaugsmes dinamiku. ES jānodrošina, ka sarunās par tirdzniecības nolīgumiem SEU netiek diskriminēti salīdzinājumā ar citiem uzņēmumiem, bet tiek likvidēti ar tarifiem nesaistīti tirdzniecības šķēršļi, kas faktiski rada minēto diskrimināciju. Eiropas sociālajai ekonomikai jāizmanto minētie nolīgumi, lai stimulētu tās uzņēmumu darbību starptautiskā mērogā gan Eiropas austrumu un dienvidu kaimiņvalstīs, gan citviet pasaulē.

⁽⁴⁾ EESK pašiniciatīvas atzinums “Programma 2030. gadam: Eiropas Savienība, kas atbalsta ilgtspējīgu attīstību visā pasaulē” (OV C 34, 2.2.2017., 58. lpp.), 1.4. punkts.

2.5. ES ir nozīmīga loma nabadzības izskaušanas un ekonomikas un sociālās attīstības veicināšanā pasaules mērogā. ES un dalībvalstu oficiālā attīstības palīdzība 2015. gadā sasniedza 68 miljardus EUR⁽⁵⁾, pārsniedzot 50 % no pārējo starptautisko atbalsta sniedzēju finansējuma.

2.6. Padome 2015. gada 26. maija sanāksmē apstiprināja ES nostāju attiecībā uz jauno attīstības programmu laikposmam pēc 2015. gada (*Jauna globāla partnerība nabadzības izskaušanai un ilgtspējīgai attīstībai pēc 2015. gada*). Eiropas Savienība šo programmu laikposmam pēc 2015. gada aizstāvēja ANO Ģenerālajā asamblejā 2015. gada septembrī, kur pieņēma ANO Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam. Minētajā programmā laikposmam pēc 2015. gada Padome uzsver "mikro, mazo un vidējo uzņēmumu un **sociālās ekonomikas uzņēmumu** nozīmi darbvietu radīšanā un ilgtspējīgā attīstībā" (43. punkts).

3. Sociālās ekonomikas uzņēmumi un organizācijas (SEU)

3.1. SEU veido daudz un dažādi dalībnieki, kuriem ir kopīgs identitātes kodols – darbības principi un vērtības, kas šos uzņēmumus raksturo kā brīvas un brīvprātīgas struktūras ar demokrātiskām un uz līdzdalību balstītām pārvaldības sistēmām, kuras izveidojuši pilsoniskās sabiedrības pārstāvji ar galveno mērķi nodrošināt personu un viņu pārstāvēto sociālo grupu vajadzības, pamatojoties uz solidaritātes kritērijiem, nevis nodrošinot peļņu kapitāla ieguldītājiem⁽⁶⁾. Kā piemēru var minēt to, ka UNESCO ir atzinusi Vācijas kooperatīvus par cilvēces nemateriālo mantojumu.

3.2. Dalībniekus, kas darbojas sociālās ekonomikas nozarē, ir pienācīgi definējušas un noteikušas gan ES iestādes, gan paši dalībnieki. Tie arī plaši aprakstīti zinātniskajā literatūrā. Var minēt Eiropas Parlamenta 2009. gada 25. janvāra rezolūciju par sociālo ekonomiku (2008/2250(INI)), Eiropas Komisijas ierosināto *Rokasgrāmatu par sociālās ekonomikas uzņēmumu (kooperatīvu un savstarpējo sabiedrību) satelītkontiem* (2006), EESK atzinumus⁽⁷⁾ un tās Komitejas ziņojumu "Sociālā ekonomika Eiropas Savienībā"⁽⁸⁾. Visos minētajos dokumentos sociālās ekonomikas nozare ir definēta līdzīgi, proti, ka to veido daudz un dažādi uzņēmumi un organizācijas, "kas balstītas uz atziņu, ka cilvēks ir svarīgāks par kapitālu, un kas ietver tādas organizatoriskās formas kā kooperatīvi, savstarpējās sabiedrības, fondi un apvienības, kā arī jaunākus sociālo uzņēmumu veidus" (Eiropas Savienības Padomes 2015. gada 7. decembra secinājumi par tematu "Veicināt sociālo ekonomiku – vienu no svarīgākajiem ekonomikas un sociālās attīstības virzītājspēkiem Eiropā")⁽⁹⁾.

4. Sociālā ekonomika, Eiropas kaimiņattiecību politika un Globālā ārpolitikas un drošības politikas stratēģija

4.1. Sociālajai ekonomikai var būt ļoti liela nozīme ES ārējā darbībā. Sociālās ekonomikas vēsture ir panākumiem bagāta ne vien Eiropā, bet arī daudzās dienvidu kaimiņvalstīs un daudzos Āfrikas reģionos. To arī skaidri apliecinājusi SDO savā 2002. gada 20. jūnija leteikumā Nr. 193 par kooperatīvu sekmēšanu, uzskatot tos par vienu no ekonomiskās un sociālās attīstības pilāriem, jo ar savām vērtībām un pārvaldības sistēmām tie veicina vispilnīgāko visas sabiedrības līdzdalību minētajā attīstībā, stiprinot tādējādi stabilitāti, uzticēšanos un sociālo kohēziju.

4.2. Komisija un Padome vairākkārt ir uzsvērušas kooperatīvu un sociālās ekonomikas nozīmi ES ārējā darbībā. Piemēram, Komisijas 2012. gada 12. septembra paziņojumā ("Demokrātijas un ilgtspējīgas attīstības pirmsākumi. Eiropas iesaistīšanās ar pilsonisko sabiedrību ārējo attiecību jomā") ir uzsvērtā kooperatīvu nozīme, norādot, ka tie ir svarīgi pilsoniskās sabiedrības dalībnieki un ka šādas organizācijas ir "īpaši aktīvas uzņēmējdarbības un darba vietu radīšanas veicināšanā, mobilizējot pamatiedzīvotāju kopienas". Savukārt attīstības programmā laikposmam pēc 2015. gada Padome sociālajai ekonomikai ir piešķīrusi svarīgu lomu darbvietu radīšanā un ilgtspējīgā attīstībā (attīstības programmas laikposmam pēc 2015. gada 43. punkts).

4.3. Globālajā Eiropas Savienības ārpolitikas un drošības politikas stratēģijā ir noteiktas divas galvenās prioritātes: ES drošība un investīcijas to valstu un sabiedrību noturībā, kuras atrodas uz austrumiem no Eiropas un uz dienvidiem no Eiropas, līdz pat Centrālajai Āfrikai.

⁽⁵⁾ EESK pašiniciatīvas atzinums "Programma 2030. gadam: Eiropas Savienība, kas atbalsta ilgtspējīgu attīstību visā pasaulē" (OV C 34, 2.2.2017., 58. lpp.).

⁽⁶⁾ Principi un vērtības, kas balstītas uz Starptautiskās kooperatīvu apvienības noteiktajiem kooperatīvu principiem (Mančestra, 1995. gads).

⁽⁷⁾ Piemēram, EESK pašiniciatīvas atzinums par tematu "Uzņēmējdarbības formu daudzveidība" (OV C 318, 23.12.2009., 22. lpp.).

⁽⁸⁾ Monzón-Chaves ziņojums, CIRIEC, 2012. gads.

⁽⁹⁾ Darba dokuments "Sociālā un solidārā ekonomika – mūsu kopīgais ceļš uz pienācīgas kvalitātes nodarbinātību" (2011. gads).

4.4. EKP ir būtisks instruments, ar ko nodrošināt Globālajā Eiropas Savienības ārpolitikas un drošības politikas stratēģijā noteiktās prioritātes. Šajā stratēģijā norādīts, ka viena no ārējās darbības prioritātēm ir *investīcijas* to valstu un sabiedrību *noturībā*, kuras atrodas uz austrumiem no Eiropas un uz dienvidiem no Eiropas Centrālāfrikas virzienā – gan attiecībā uz valstīm, kurām piemērojama EKP, gan citām valstīm.

4.5. ES tuvumā esošo valstu noturīguma stiprināšana, kas ir ES ārējās darbības prioritāte, nav iespējama bez stiprām, uz kohēziju balstītām un noturīgām sabiedrībām. Sociālā ekonomika, ko veido uzņēmumi, kurus dibinājuši cilvēki un kuri dod labumu cilvēkiem, ir dinamiska pilsoniskās sabiedrības izpausme. SEU ir iedzīvotāju kolektīvo uzņēmējdarbības iniciatīvu rezultāts; šīs iniciatīvas apvieno ekonomiskus un sociālus mērķus kopīgā projektā, kurā cilvēki uzņemas atbildību un paši veido savu likteni un kas ļauj uzlabot viņu dzīves apstākļus un nākotnes izredzes. Kā norādīts Globālajā Eiropas Savienības ārpolitikas un drošības politikas stratēģijā, tā ir vislabākā garantija, lai stiprinātu noturīgumu valstīs uz austrumiem un dienvidiem no Eiropas, kā arī citās valstīs neatkarīgi no tā, vai uz tām attiecas EKP vai ne. Turklāt tā ir arī vislabākā garantija, lai pirmā no piecām galvenajām ES ārējās darbības prioritātēm (*mūsu kopīgās mājvietas – Eiropas – drošība*) tiktu īstenota ilgtspējīgi un ilgtermiņā, tādējādi novēršot radikalizācijas procesus.

4.6. Visbeidzot, sociālās ekonomikas ārējai dimensijai var būt ļoti noderīga, lai valstīs ar augstu ēnu ekonomikas īpatsvaru vai valstīs, kuru ekonomika ir pārejas posmā, radītu tiesiski aizsargātas darbvietas. Šādi varētu arī novērst uzņēmumu slēgšanu, darbiniekiem pašiem pārņemot tos, pārveidojot tos juridiski un organizatoriski kooperatīvos.

5. Sociālā ekonomika un ES tirdzniecības un investīciju politika

5.1. Tirdzniecības politika ir viens no ES ārējās darbības pīlāriem. Organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvji ir iesaistīti dažādos ES (tirdzniecības, partnerattiecību, ekonomisko partnerattiecību) nolīgumos ar citām pasaules valstīm vai reģioniem, darbojoties AKK un VKG, kas izveidotas ar minētajiem nolīgumiem. Tā kā sociālās ekonomikas jomas pārstāvji jau tagad piedalās vairākos šādos nolīgumos, EESK iesaka, lai šāda dalība būtu vispārēja un kļūtu par stabilu komponenti visos attiecīgajos nolīgumos, un ierosina minēto nolīgumu ilgtspējīgas attīstības sadaļās izmanto sociālās ekonomikas pieredzi nolūkā izveidot uzņēmumus ar sociālajai ekonomikai raksturīgām vērtībām un iezīmēm. EESK ierosina sociālās ekonomikas organizācijas regulāri iekļaut to vietējo pilsoniskās sabiedrības konsultantu grupu sastāvā, kuras izveidotas saskaņā ar šīm sadaļām, un Komisijas rīkotajās uzņēmējdarbības misijās trešās valstīs.

5.2. Sociālās ekonomikas jomas pārstāvju dalība AKK un VKG var palīdzēt uzlabot zināšanas, attiecības un sadarbību starp dažādiem reģioniem sociālās ekonomikas jomā. Piemēram, šāda sadarbība jau notiek starp ES sociālās ekonomikas pārstāvjiem un to partneriem Latīņamerikā un Vidusjūras reģiona dienvidos.

5.3. EKP mērķu īstenošanai, izmantojot EKI, laikposmā no 2014. līdz 2016. gadam piešķirti 15,4 miljardi EUR. Eiropas ārējo investīciju plāns⁽¹⁰⁾, kas nodrošina globālu stratēģiju investīciju palielināšanai Āfrikā un ES kaimiņvalstīs, var būt piemērots instruments sociālās ekonomikas veicināšanai šajos ģeogrāfiskajos apgabalos.

5.4. 2017. gada novembrī notiks piektā Āfrikas un ES augstākā līmeņa sanāksme, kurā paredzēts pārskatīt un padziļināt Āfrikas un ES partnerību⁽¹¹⁾. Komisijai jāveicina sociālās ekonomikas iekļaušana strukturētā dialogā, kas stimulēs Eiropas un Āfrikas privāto sektoru saistībā ar ilgtspējīgu uzņēmumu platformu Āfrikai.

5.5. Komisija ir atzinusi sociālās ekonomikas uzņēmumu un organizāciju nozīmīgumu aprites ekonomikas attīstībā, kurā tie var sniegt "būtisku ieguldījumu"⁽¹²⁾. Eiropā ir daudz paraugprakses piemēru šajā jomā, jo īpaši atjaunojamo energoresursu jomā.

5.6. Ņemot vērā SEU iezīmes un vērtību, tiem var būt svarīga nozīme ieguldījumos, kas EĀIP paredzēti atjaunojamiem energoresursiem Āfrikā, pamatojoties uz konkurences priekšrocībām, ko rada labāka resursu un izejvielu pārvaldība un piesaiste teritorijai, dodot iespēju radīt jaunas darbvietas vietējā līmenī, jo īpaši jauniešiem un sievietēm. Preferenciāls atbalsts SEU, kas saistīti ar aprites ekonomiku, veicinās ilgtspējīgāku ekonomikas izaugsmi un mazinās negatīvo ietekmi uz

⁽¹⁰⁾ Komisijas 2016. gada 14. septembra paziņojums (COM(2016) 581 final).

⁽¹¹⁾ JOIN(2017) 17 final, 4.5.2017. ("Jauns impulss Āfrikas un ES partnerībai").

⁽¹²⁾ COM(2015) 614 final, 2.12.2015.

vidi, uzlabojot resursu pārvaldību un samazinot ieguves un piesārņojuma apjomu.

5.7. Partnerības instruments⁽¹³⁾ sadarbībai ar trešām valstīm, kurš vērsts uz attīstītām un jaunattīstības valstīm, var dot iespēju ES sociālās ekonomikas dalībniekiem izvērst darbību starptautiskā mērogā, veicinot konkurētspēju, inovāciju un pētniecību.

5.8. Kā vairākkārt norādīts, finanšu tirgus loģika nav piemērota, lai veicinātu SEU attīstību. Tradicionālie finanšu instrumenti nav piemēroti SEU, un tiem ir vajadzīgi īpaši pielāgoti instrumenti. Tāpēc SEU reālo potenciālu var pilnvērtīgi īstenot tikai tad, ja piekļuve finansējumam ir iekļauta pielāgotā un pilnīgi integrētā finanšu ekosistēmā⁽¹⁴⁾.

5.9. GECES ir norādījusi, ka Komisijai jāpiešķir "konkrēts tiešs un netiešs finansējums SEU, tostarp uzņēmumiem, kas darbojas šajā nozarē, trešās valstīs kopā ar to valdībām, un jāatbalsta sociālās finanšu organizācijas" (GECES ziņojuma "Sociālās ekonomikas un šīs nozares uzņēmumu nākotne" 13. ieteikums).

5.10. Tāpēc gan EKI, gan citiem finanšu instrumentiem jāsniedz sistemātisks ieguldījums sociālās ekonomikas veicināšanā gan sarunās par kandidātvalstu pievienošanu, gan attiecībās ar citām kaimiņvalstīm, ar kurām noslēgti īpaši nolīgumi.

5.11. Nesen Komisija ir uzņēmusies ārēju iniciatīvu, piemēram, partnerattiecību pamatnolīgumā starp Eiropas Komisiju un Starptautisko kooperatīvu apvienību kooperatīvu nozares veicināšanai starptautiskā mērogā, kura jāīsteno laikposmā no 2016. līdz 2020. gadam ar tādas programmas starpniecību, kurai piešķirti astoņi miljoni EUR. Tomēr tā vietā, lai ES ārpolitikas un ārējās darbības programmās skaidri norādītu, ka SEU ir pilntiesīgi uzņēmējdarbības vides dalībnieki, gan EKP, gan Globālajā ārpolitikas un drošības politikas stratēģijā SEU tiek ignorēti, un daudzajos EĀIP un EFIA fondos nav nevienas finansēšanas pozīcijas, kas būtu paredzēta tieši SEU; tie nav minēti arī saistībā ar Eiropas uzņēmumu darbības izvēršanu starptautiskā mērogā.

5.12. Komisijai un sociālās ekonomikas pārstāvjiem jāsekmē G20 un G7 iesaistīšanās īpašās politikās iekļaujošas uzņēmējdarbības un SEU atbalstam (kā norādīts G20 iekļaujošajā uzņēmējdarbības sistēmā), kurās ņemtas vērā šo organizāciju atšķirīgās vērtības, principi un mērķi, kā to iesaka GECES (12. ieteikums).

5.13. Ar ekonomisko diplomātiju jāveicina sociālās ekonomikas loma starptautiskos forumos (UNTFSSSE, ILGSSE, G20, G7, SDO utt.) un sadarbība ar starptautiskajām finanšu organizācijām, piemēram, GSG (Global Social Impact Investment Steering Group) piedaloties, piemēram, ILGSSE organizētajos pasākumos ar finansējumu saistītos jautājumos.

6. Sociālās ekonomikas nozīme IAM īstenošanā

6.1. ANO Ilgtspējīgas attīstības programmā 2030. gadam ir iekļauti 17 ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM), kuru pamatā ir trīs pīlāri: ekonomiskais, sociālais un vides pīlārs. Būtiska nozīme visu šo mērķu sasniegšanā ir sociālajai ekonomikai. Sociālās ekonomikas dalībnieku daudzveidība un to juridisko formu transversālais raksturs apgrūtina apkopotu datu iegūšanu par norisēm sociālās ekonomikas jomā, lai gan par kooperatīviem, savstarpējas palīdzības sabiedrībām un citām līdzīgām organizācijām pieejamie dati liecina, ka sociālā ekonomika un jo īpaši kooperatīvi ir svarīgi faktori Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam IAM sasniegšanā.

6.2. Lai veicinātu IAM uzraudzību un pārskatīšanu, ir jāizstrādā periodisks ziņojums par politikām starp valstīm, citām publiskajām iestādēm un sociālās ekonomikas pārstāvjiem, tostarp kooperatīviem, jo tiem ir būtiska nozīme IAM īstenošanā. Turklāt valstis būtu jāmodina sagatavot datus un statistikas informāciju.

⁽¹³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 11. marta Regula (ES) Nr. 234/2014.

⁽¹⁴⁾ EESK izpētes atzinums par tematu "Sociālajiem uzņēmumiem paredzētas finanšu ekosistēmas izveide" (OV C 13, 15.1.2016., 152. lpp.).

6.3. Daudzos Āfrikas, Āzijas un Amerikas reģionos nabadzības samazināšanas un ilgtspējīgās attīstības mērķu sasniegšanā būtiska nozīme ir kooperatīviem, īpaši kooperatīvām krājaizdevu sabiedrībām un kredītsabiedrībām, kā arī lauksaimnieciskās ražošanas, apgādes un tirdzniecības kooperatīviem (to īpaši uzsvērusi ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācija (FAO)). Tādās valstīs kā Tanzānija, Etiopija, Gana, Ruanda un Šrilanka kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības un kredītsabiedrības ir ļoti svarīgas, lai nabadzīgām personām finansētu darbam nepieciešamos līdzekļus, apgrozāmo kapitālu vai ilgstoši lietojamas patēriņa preces. Turklāt minētajās valstīs kooperatīviem ir vadošā loma sieviešu emancipācijas procesos⁽¹⁵⁾. Āfrikā ir 12 000 kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību un kredītsabiedrību ar 15 miljoniem lietotāju 23 valstīs⁽¹⁶⁾.

6.4. Kooperatīviem un savstarpējām sabiedrībām ir ļoti svarīga nozīme veselības aprūpes jomā visā pasaulē – gan attīstītajās valstīs, gan jaunattīstības valstīs. Pasaulē kopumā veselības kooperatīvi nodrošina aprūpi vairāk nekā 100 miljoniem ģimeņu⁽¹⁷⁾.

6.5. Nozare, kurā kooperatīvi dod ievērojamu ieguldījumu IAM sasniegšanā, ir piekļuve dzeramajam ūdenim un sanitārijas pakalpojumiem. Bolīvijā (Santakrusā de la Sjerrā) darbojas pasaulē lielākais dzeramā ūdens apgādes kooperatīvs, kas ar tīru un ļoti augstas kvalitātes dzeramo ūdeni apgādā 1,2 miljonus iedzīvotāju. Filipīnās, Indijā un vairākās Āfrikas valstīs ūdensapgādes kooperatīvi nodrošina dzeramo ūdeni desmitiem tūkstošus mājsaimniecību. Dažos gadījumos kooperatīvu dalībnieki ir veikuši dziļurbumus un izveidojuši vietējās grupas to uzturēšanai. ASV darbojas aptuveni 3300 kooperatīvu, kas nodrošina ūdeni cilvēka patēriņam, aizsardzībai pret ugunsnelaimēm, kā arī apūdeņošanas un kanalizācijas vajadzībām⁽¹⁸⁾.

6.6. Kooperatīvi ir arī ļoti efektīvi, lai nodrošinātu pienācīgus mājokļus un uzlabotu apstākļus antisanitāros pilsētu rajonos. Indijā Nacionālā mājokļu kooperatīvu federācija kopīgi ar pilsētu nabadzīgajām ģimenēm ir izveidojusi 92 000 mājokļu kooperatīvu, kuros iesaistīti 6,5 miljoni dalībnieku un 2,5 miljoni mājokļu, kas galvenokārt paredzēti mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem. Kenijā Nacionālā mājokļu kooperatīvu apvienība ir sekmējusi antisanitāro graustu rajonu uzlabojumu programmas īstenošanu, kaimiņiem organizējoties kooperatīvos, lai piekļūtu pienācīgiem mājokļiem⁽¹⁹⁾.

6.7. Kooperatīvi ir vērtīgs instruments neoficiālās nodarbinātības augstā līmeņa (50 % no kopējā nodarbinātības apjoma pasaulē) samazināšanai; neoficiālā nodarbinātība vienmēr ir saistīta ar cilvēka necienīgiem dzīves un darba apstākļiem. Ar kooperatīviem saistītām kolektīvās uzņēmējdarbības iniciatīvām ir liela sociālā vērtība, jo tās nodrošina cilvēka cienīgas dzīves apstākļus (pienācīgas kvalitātes nodarbinātību) un palīdz ierobežot tādas nodarbinātības modeļus, kas rada nedrošību un nevienlīdzību. SEU lielā mērā sekmē visneaizsargātāko iedzīvotāju grupu, jo īpaši sieviešu, jauniešu un personu ar invaliditāti, autonomiju, turklāt rada ilgtspējīgus finansiālus ienākumus un sekmē sociālās inovācijas procesu panākumus.

6.8. Papildus kooperatīviem un savstarpējās palīdzības sabiedrībām ir būtiski uzsvērt arī bezpeļņas organizāciju un nevalstisko organizāciju (NVO) nozīmi, jo visas minētās organizācijas ir sociālās ekonomikas neatņemama sastāvdaļa sociālās jomas trešajā sektorā. Šīs organizācijas mobilizē svarīgus resursus (tai skaitā brīvprātīgo darbu), kas ļauj pārvaldīt sociālos, veselības aprūpes, izglītības un citus pakalpojumus un daudzos gadījumos sekmēt arī vietējo iedzīvotāju sociālās uzņēmējdarbības iniciatīvas.

6.9. Iepriekšējos punktos aprakstītā uzņēmējdarbības pieredze apliecina, ka sociālās ekonomikas uzņēmējdarbības modeļa pamatā ir uz līdzdalību vērstas pārvaldības vērtību sistēma, kas to padara īpaši piemērotu daudzu IAM norādīto sociālo problēmu risināšanai. Eiropas Parlaments iepriekš norādījis, ka "vairākums sociālo problēmu būtu jārisina vietējā mērogā, lai ņemtu vērā reālo situāciju un problēmas"⁽²⁰⁾. Sociālās un solidarās ekonomikas popularizēšanā pasaules mērogā jāuzsver ANO darba grupas sociālās un solidarās ekonomikas jautājumos (UNTFSE) darbs, kā arī *Cooperatives Europe* iniciatīvas un ICA un ES projekts par starptautisko attīstību ar kooperatīvu starpniecību.

⁽¹⁵⁾ ICA un SDO.

⁽¹⁶⁾ B. Fonteneau un P. Develtere, "African Responses to the Crisis through the Social Economy".

⁽¹⁷⁾ ICA un SDO.

⁽¹⁸⁾ *Idem*.

⁽¹⁹⁾ *Idem*.

⁽²⁰⁾ Eiropas Parlamenta rezolūcija par sociālo ekonomiku (2008/2250 (INI)).

6.10. Tā kā šie uzņēmumi galvenokārt darbojas vietējo pašvaldību teritorijā un to prioritārie mērķi ir saistīti ar iedzīvotāju vajadzību apmierināšanu, tie nemaina atrašanās vietu, bet efektīvi novērš cilvēku aizplūšanu no lauku apgabaliem un veicina reģionu un nelabvēlīgākā stāvoklī esošo pašvaldību attīstību ⁽²¹⁾. Šajā ziņā jāuzsver Pasaules sociālās ekonomikas foruma (GSEF) darbs. Forumā nākamā sanāksme notiks Eiropas Savienībā (Bilbao, 2018. g.).

6.11. Tādējādi sociālās ekonomikas uzņēmējdarbības modelis:

- uzlabo labklājību lauku un trūcīgos reģionos, veidojot un atbalstot ekonomiski dzīvotspējīgas un vidējā un ilgākā termiņā ilgtspējīgas uzņēmējdarbības iniciatīvas,
- veicina un atbalsta uzņēmējdarbības prasmes, apmācības prasmes un uzņēmējdarbības vadības prasmes sociāli atstumtām iedzīvotāju grupām un sabiedrībai kopumā, valsts līmenī veidojot saskaņošanas platformas,
- izveido finansēšanas instrumentus, izmantojot kooperatīvās kredītsabiedrības vai mikrokreditēšanas kooperatīvus, lai nodrošinātu finansējuma pieejamību,
- nodrošina pienācīgus dzīves apstākļus neaizsargātām iedzīvotāju grupām, uzlabojot nodrošinājumu ar pārtiku un sociālo pamatpakalpojumu pieejamību, piemēram, veselības aprūpes un izglītības iespējas, mājokļu un tīra ūdens pieejamību,
- palīdz samazināt neoficiālās nodarbinātības līmeni, rosinot kolektīvās uzņēmējdarbības iniciatīvas, kurām lieliski piemērots instruments ir kooperatīvi, un
- veicina ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, mazinot negatīvo ietekmi uz vidi.

Briselē, 2017. gada 5. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽²¹⁾ COM(2004) 18 final, 4.3. punkts ("Kooperatīvo sabiedrību veicināšana Eiropā").